

Dinamik Dengeleme Çalışmaları

Doç. Dr. Gökhan Kiper

20-21 Kasım 2019

ODTÜ Makina Mühendisliği Bölümü, Ankara

Statik Dengeleme

Bir mekanizmada uzuvların ağırlığı ve esnekliği gibi etmenlerin dengelenerek mekanizmanın herhangi bir konumda statik dengede kalabilmesi için statik dengeleme yapılır.

STATİK DENGELEME = SABİT SİSTEM POTANSİYEL ENERJİSİ

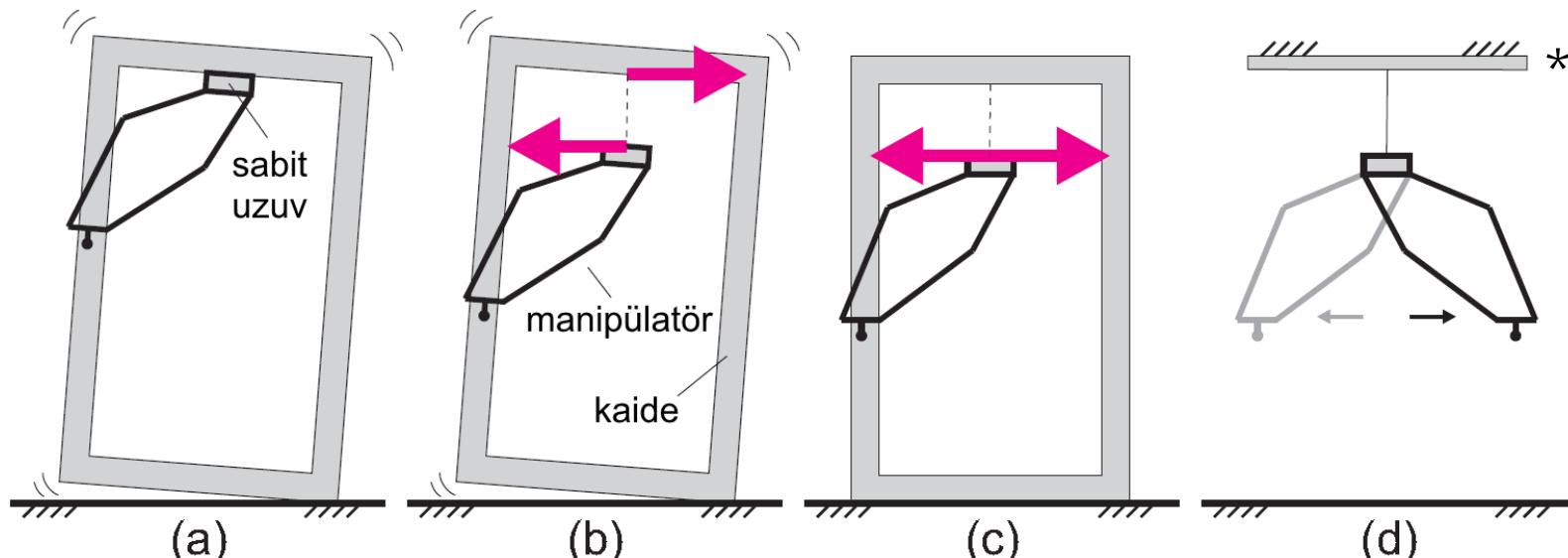

Statik dengelemede iki yaygın yöntem karşıt kütleler ile dengeleme ve yaylar ile dengelemediir.

Dinamik Dengeleme

Bir mekanizmada uzuvların atalet kuvvet/momentlerinden dolayı kaide oluşan sarsma kuvvet/momentlerini sıfırlamaya dinamik dengeleme denir.

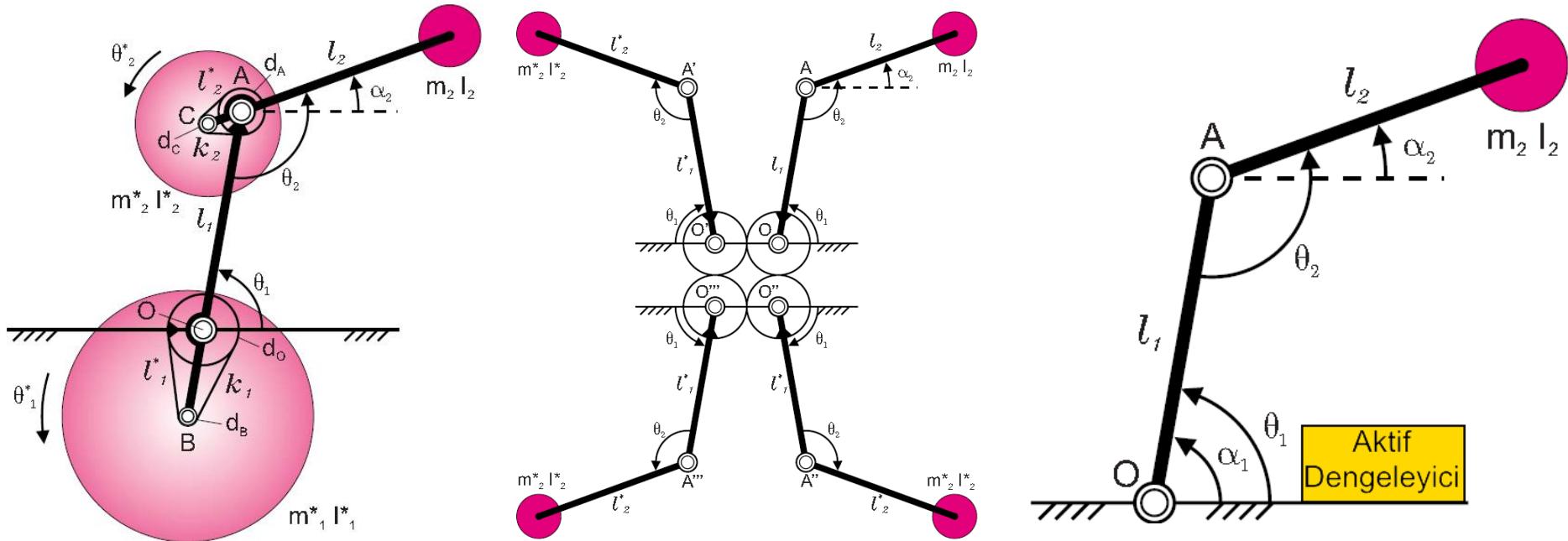
DİNAMİK DENGELEME = SABİT SİSTEM MOMENTUMU

*Van der Wijk V (2014) Methodology for Analysis and Synthesis of Inherently Force and Moment-Balanced Mechanisms. Delft Üniversitesi Doktora Tezi

Dengelenmemiş manipülatör (a) kaideye sarsma kuvvet ve momentleri meydana getirir (b). Dinamik dengeleme ile sarsma etkileri sıfırlanabilirse manipülatör bir ipe bağlı olarak bile yüksek ivmelerde çok hassas çalışabilir.

Dinamik Dengeleme Yöntemleri

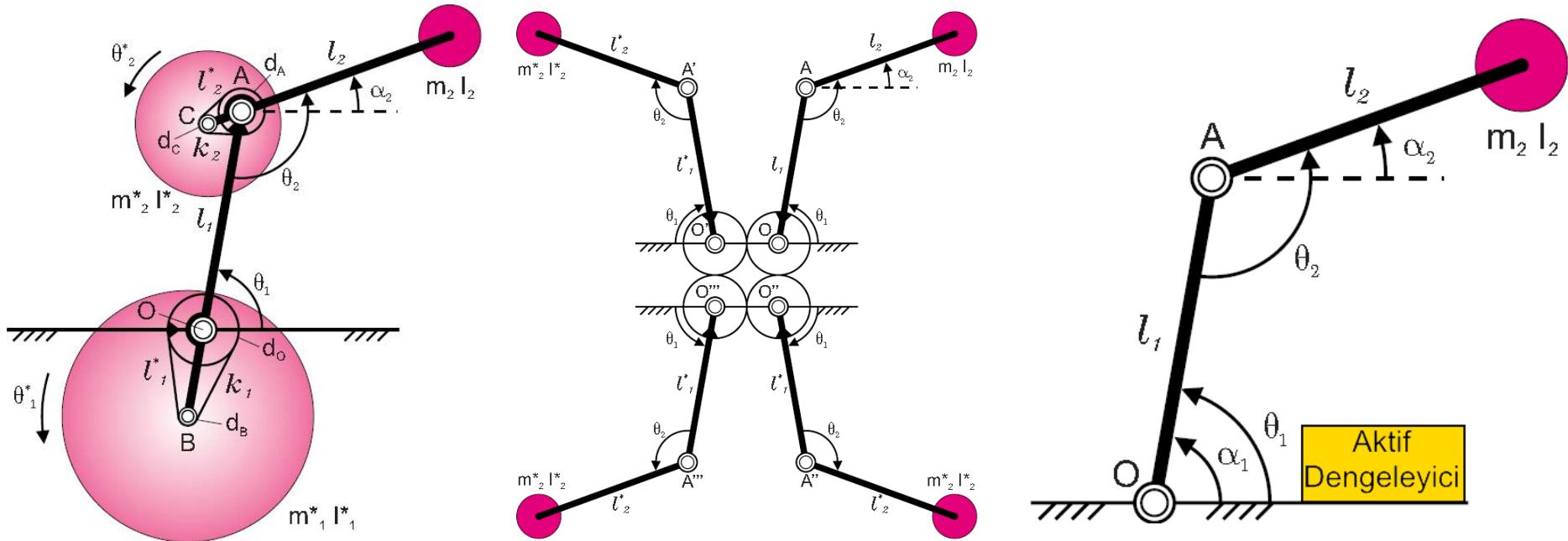

Karşıt kütle/atalet
momenti ile dengeleme

Mekanizma ayna
görüntüsü ile dengeleme

Aktif
dengeleme

Dinamik Dengeleme Yöntemleri

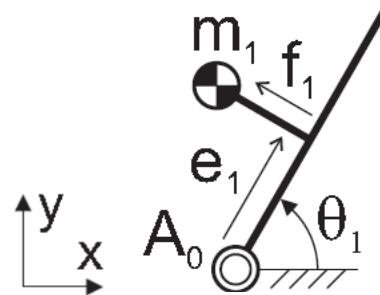

Karşıt kütle/atalet
momenti ile dengeleme

Mekanizma ayna
görüntüsü ile dengeleme

Aktif
dengeleme

Seri Zincirlerin Dengelenmesi

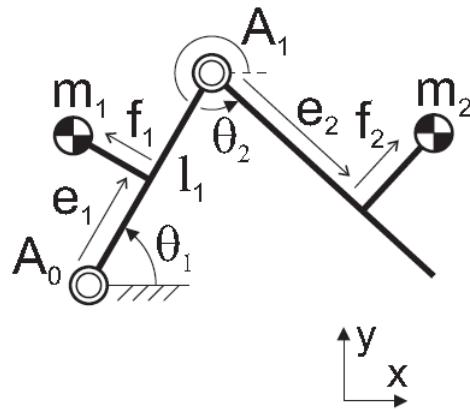
$$\bar{r}_1 = \begin{bmatrix} r_{1x} \\ r_{1y} \end{bmatrix} = \bar{A}_0 + \begin{bmatrix} e_1 \cos \theta_1 - f_1 \sin \theta_1 \\ e_1 \sin \theta_1 + f_1 \cos \theta_1 \end{bmatrix}$$

Lineer momentum: $\bar{L} = m_1 \dot{\bar{r}}_1 = \begin{bmatrix} -m_1 e_1 \sin \theta_1 - m_1 f_1 \cos \theta_1 \\ m_1 e_1 \cos \theta_1 - m_1 f_1 \sin \theta_1 \end{bmatrix} \dot{\theta}_1 = \begin{bmatrix} C_1 \\ C_2 \end{bmatrix}$

Dinamik kuvvet dengesi koşulu: $m_1 e_1 = 0 \quad m_1 f_1 = 0$

Ya uzuv baştan bu şekilde tasarlanır, ya da karşıt kütle ile dengeleme yapılır. Karşıt kütle dengelemesi sonrasında moment dengesi olumsuz etkilenir

Seri Zincirlerin Dengelenmesi

$$\bar{r}_1 = \begin{bmatrix} r_{1x} \\ r_{1y} \end{bmatrix} = \bar{A}_0 + \begin{bmatrix} e_1 \cos \theta_1 - f_1 \sin \theta_1 \\ e_1 \sin \theta_1 + f_1 \cos \theta_1 \end{bmatrix}$$

$$\bar{r}_2 = \begin{bmatrix} r_{2x} \\ r_{2y} \end{bmatrix} = \bar{A}_0 + \begin{bmatrix} l_1 \cos \theta_1 + e_2 \cos \theta_2 - f_2 \sin \theta_2 \\ l_1 \sin \theta_1 + e_2 \sin \theta_2 + f_2 \cos \theta_2 \end{bmatrix}$$

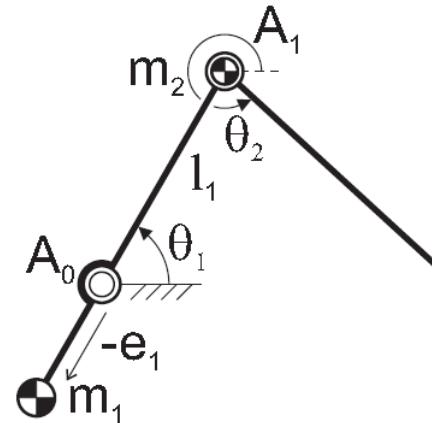
$$\bar{L} = m_1 \dot{\bar{r}}_1 + m_2 \dot{\bar{r}}_2 = \begin{bmatrix} -(m_1 e_1 + m_2 l_1) \sin \theta_1 - m_1 f_1 \cos \theta_1 \\ (m_1 e_1 + m_2 l_1) \cos \theta_1 - m_1 f_1 \sin \theta_1 \end{bmatrix} \dot{\theta}_1 + \begin{bmatrix} -m_2 e_2 \sin \theta_2 - m_2 f_2 \cos \theta_2 \\ m_2 e_2 \cos \theta_2 - m_2 f_2 \sin \theta_2 \end{bmatrix} \dot{\theta}_2 = \begin{bmatrix} C_1 \\ C_2 \end{bmatrix}$$

Lineer momentum:

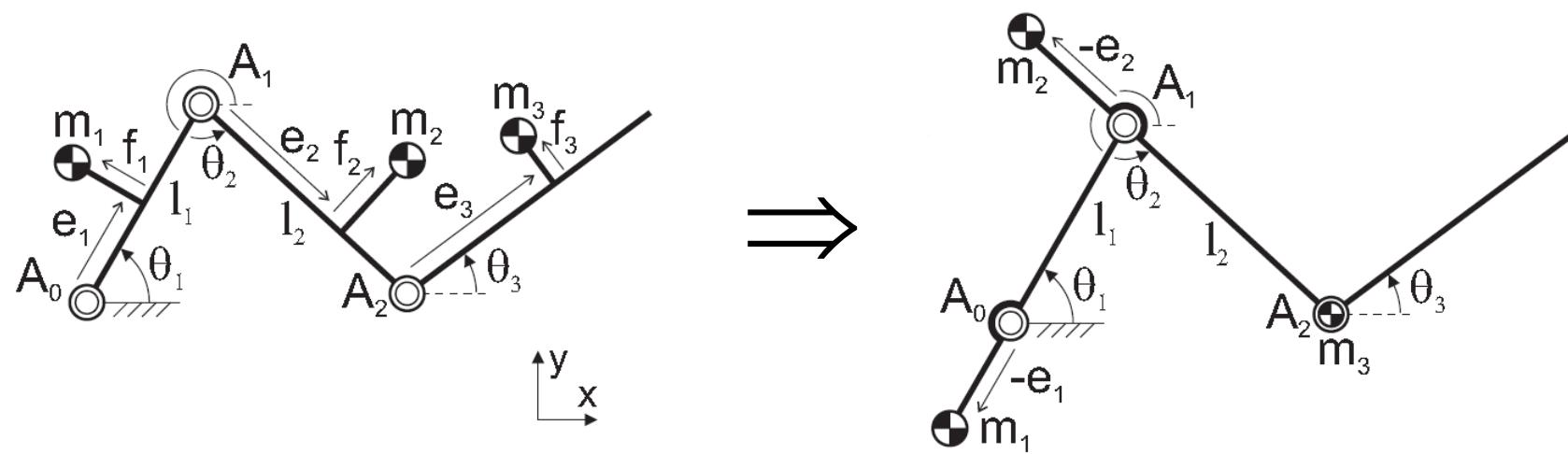
Dinamik kuvvet dengesi koşulları:

$$m_1 e_1 + m_2 l_1 = 0 \quad m_1 f_1 = 0$$

$$m_2 e_2 = 0 \quad m_2 f_2 = 0$$

Seri Zincirlerin Dengelenmesi

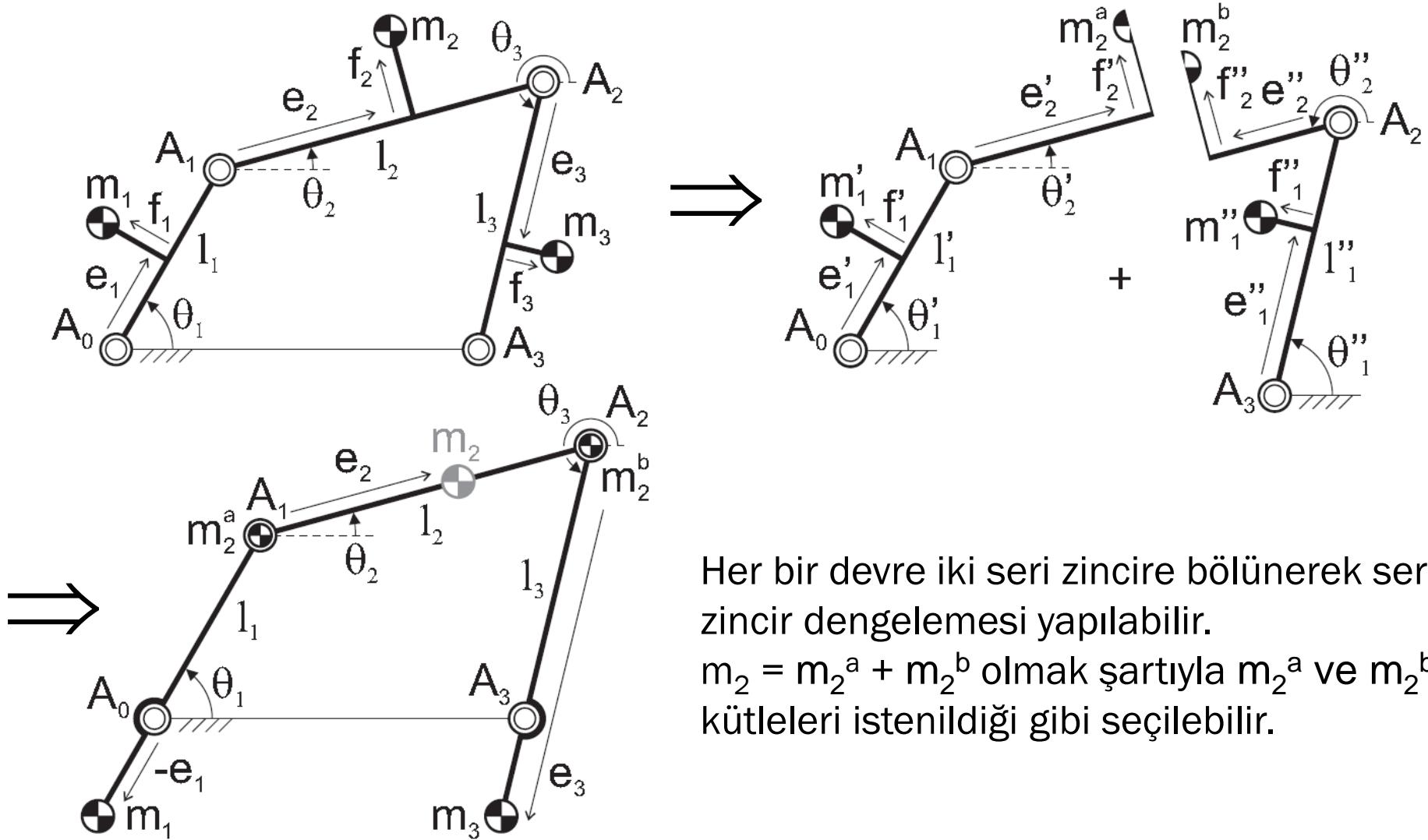
3 uzvunun kütle merkezi A₂ mafsalında (m_2), 2 ve 3 uzuvlarının toplam kütle merkezi A₁ mafsalında ($m_2 + m_3$), 1, 2 ve 3 uzuvlarının toplam kütle merkezi A₀ mafsalında ($m_1 + m_2 + m_3$) olmalı.

$$m_1e_1 + m_2l_1 + m_3l_1 = 0 \quad m_1f_1 = 0$$

$$m_2e_2 + m_3l_2 = 0 \quad m_2f_2 = 0$$

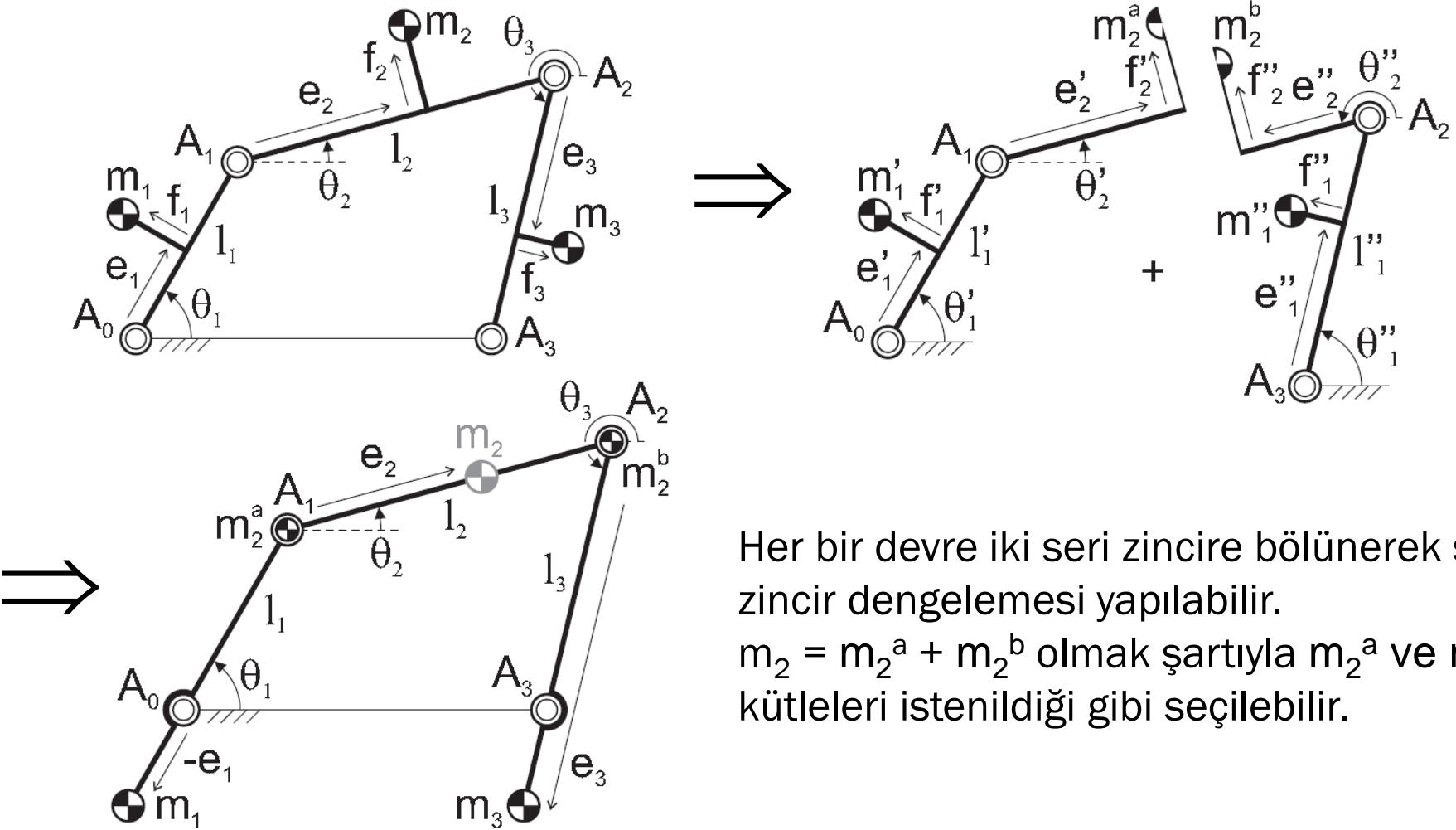
$$m_3e_3 = 0 \quad m_3f_3 = 0$$

Kapalı Zincirlerin Dengelenmesi

Kapalı Zincirlerin Dengelenmesi

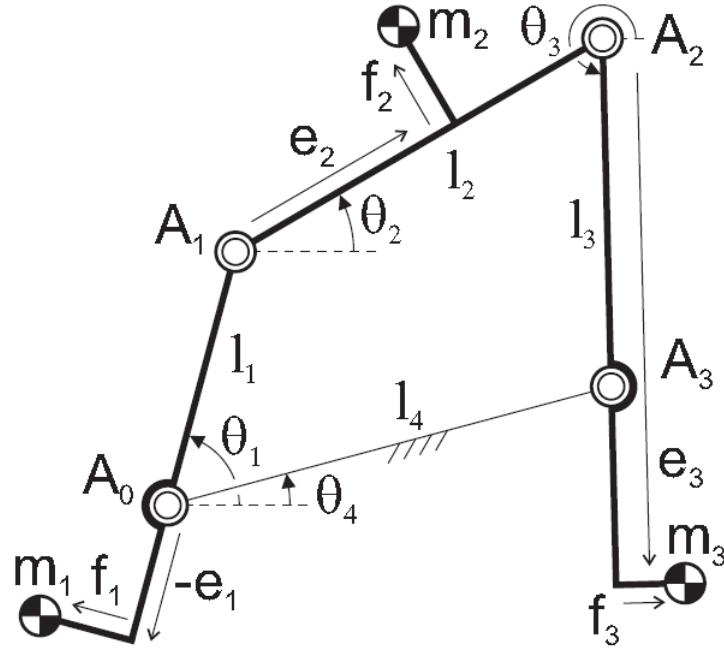
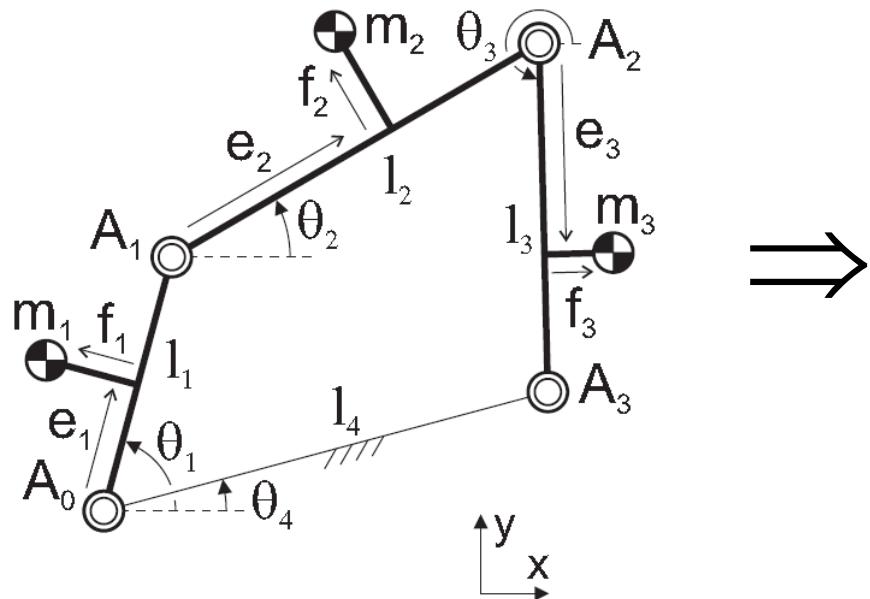
Yöntem 1: seri zincirlere bölme

Her bir devre iki seri zincire bölünenerek seri zincir dengelemesi yapılabılır.
 $m_2 = m_2^a + m_2^b$ olmak şartıyla m_2^a ve m_2^b kütleleri istenildiği gibi seçilebilir.

Kapalı Zincirlerin Dengelenmesi

Yöntem 2: devre kapalılık denklemi

$$\bar{L} = \begin{bmatrix} -(m_1 e_1 + m_2 l_1 + m_3 l_1) \sin \theta_1 - m_1 f_1 \cos \theta_1 \\ (m_1 e_1 + m_2 l_1 + m_3 l_1) \cos \theta_1 - m_1 f_1 \sin \theta_1 \end{bmatrix} \dot{\theta}_1 + \\ \begin{bmatrix} -(m_2 e_2 + m_3 l_2) \sin \theta_2 - m_2 f_2 \cos \theta_2 \\ (m_2 e_2 + m_3 l_2) \cos \theta_2 - m_2 f_2 \sin \theta_2 \end{bmatrix} \dot{\theta}_2 + \\ \begin{bmatrix} -m_3 e_3 \sin \theta_3 - m_3 f_3 \cos \theta_3 \\ m_3 e_3 \cos \theta_3 - m_3 f_3 \sin \theta_3 \end{bmatrix} \dot{\theta}_3$$

Devre kapalılık denklemi ve türevi:

$$l_1 \cos \theta_1 + l_2 \cos \theta_2 + l_3 \cos \theta_3 - l_4 \cos \theta_4 = 0$$

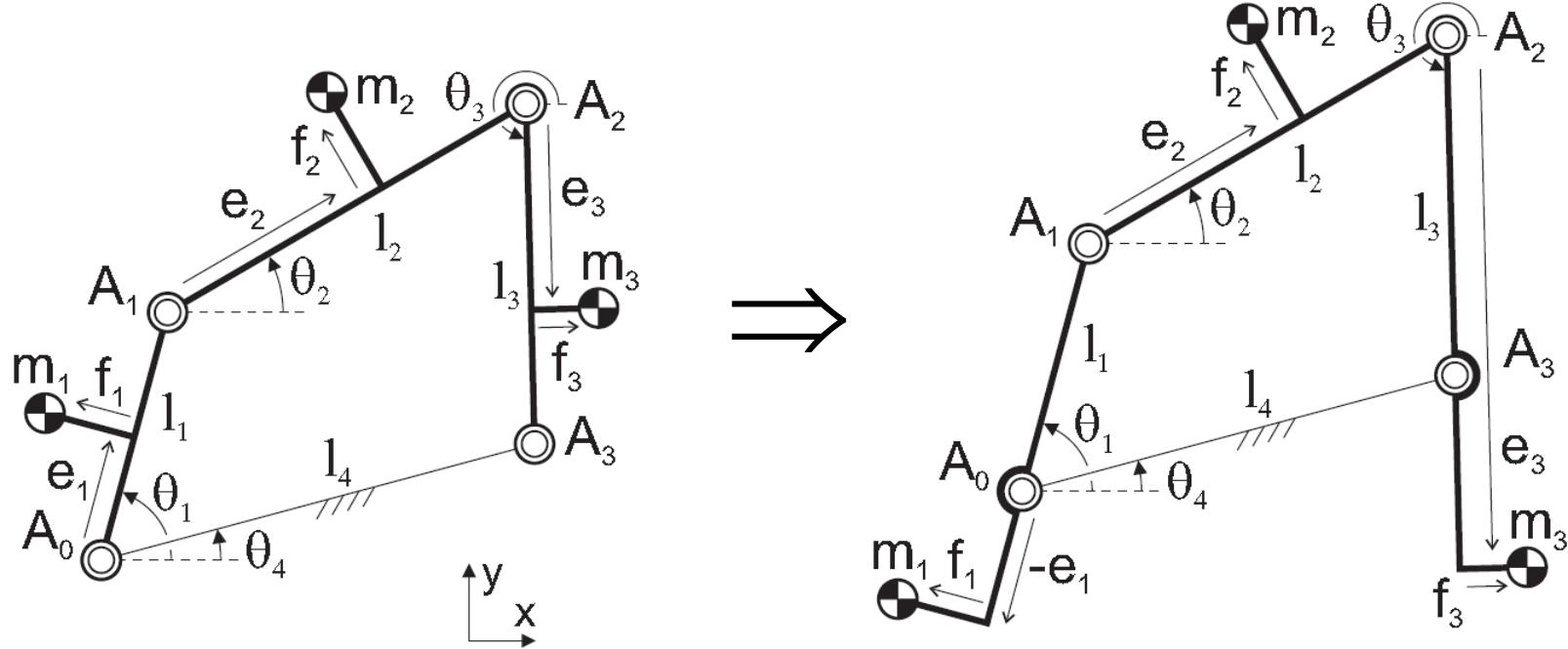
$$l_1 \sin \theta_1 + l_2 \sin \theta_2 + l_3 \sin \theta_3 - l_4 \sin \theta_4 = 0$$

$$\sin \theta_2 \dot{\theta}_2 = -\frac{l_1}{l_2} \sin \theta_1 \dot{\theta}_1 - \frac{l_3}{l_2} \sin \theta_3 \dot{\theta}_3$$

$$\cos \theta_2 \dot{\theta}_2 = -\frac{l_1}{l_2} \cos \theta_1 \dot{\theta}_1 - \frac{l_3}{l_2} \cos \theta_3 \dot{\theta}_3$$

Kapalı Zincirlerin Dengelenmesi

Yöntem 2: devre kapalılık denklemi

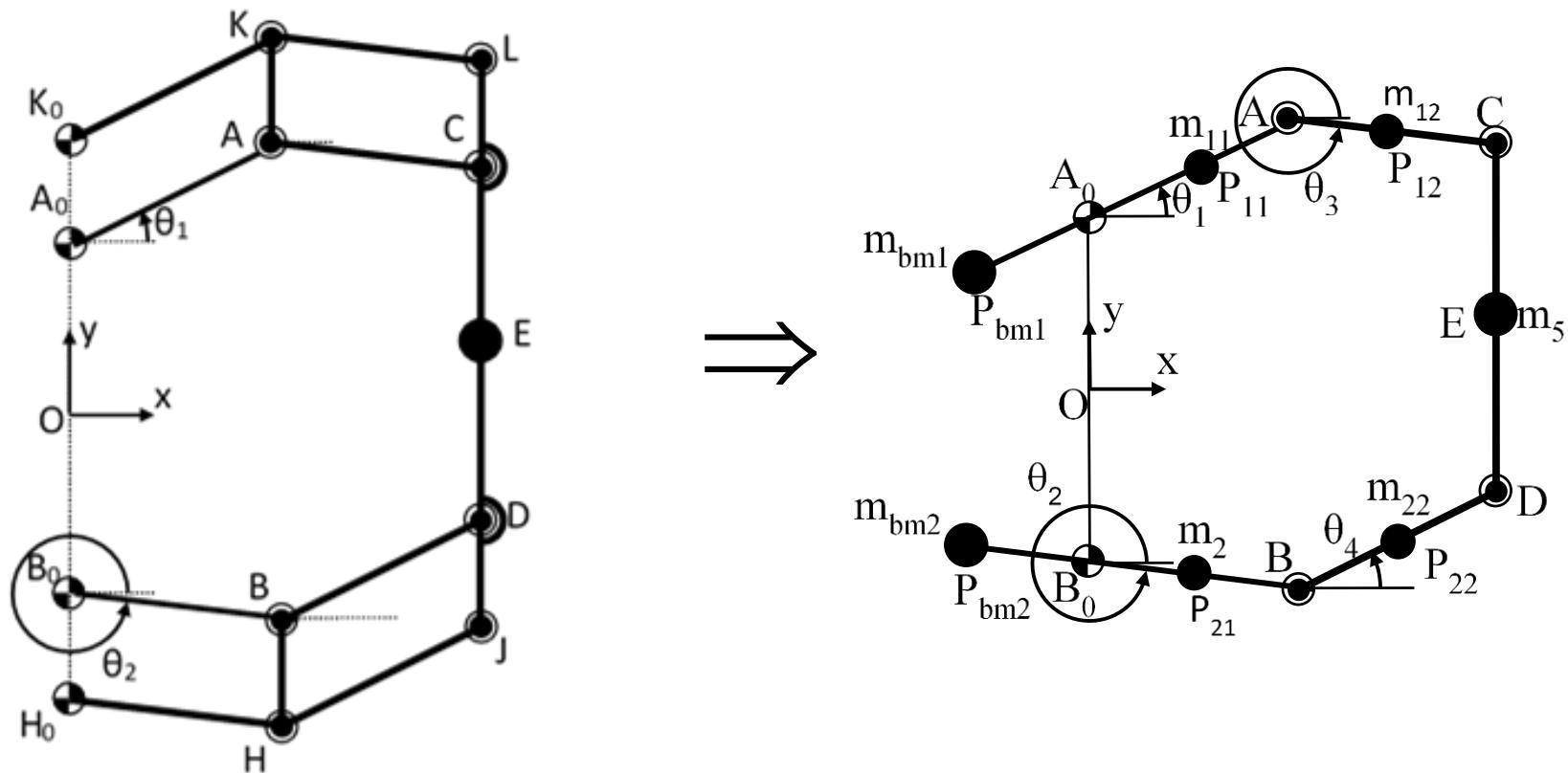

$$L = \begin{bmatrix} -(m_1 e_1 + m_2 (1 - \frac{e_2}{l_2}) l_1) \sin \theta_1 - (m_1 f_1 - m_2 \frac{f_2}{l_2} l_1) \cos \theta_1 \\ (m_1 e_1 + m_2 (1 - \frac{e_2}{l_2}) l_1) \cos \theta_1 - (m_1 f_1 - m_2 \frac{f_2}{l_2} l_1) \sin \theta_1 \\ (m_3 (l_3 - e_3) + m_2 \frac{e_2}{l_2} l_3) \sin \theta_3 - (m_3 f_3 - m_2 \frac{f_2}{l_2} l_3) \cos \theta_3 \\ -(m_3 (l_3 - e_3) + m_2 \frac{e_2}{l_2} l_3) \cos \theta_3 - (m_3 f_3 - m_2 \frac{f_2}{l_2} l_3) \sin \theta_3 \end{bmatrix} \dot{\theta}_1 + \begin{bmatrix} (m_1 e_1 + m_2 (1 - \frac{e_2}{l_2}) l_1) \sin \theta_1 - (m_1 f_1 - m_2 \frac{f_2}{l_2} l_1) \cos \theta_1 \\ (m_1 e_1 + m_2 (1 - \frac{e_2}{l_2}) l_1) \cos \theta_1 - (m_1 f_1 - m_2 \frac{f_2}{l_2} l_1) \sin \theta_1 \\ (m_3 (l_3 - e_3) + m_2 \frac{e_2}{l_2} l_3) \sin \theta_3 - (m_3 f_3 - m_2 \frac{f_2}{l_2} l_3) \cos \theta_3 \\ -(m_3 (l_3 - e_3) + m_2 \frac{e_2}{l_2} l_3) \cos \theta_3 - (m_3 f_3 - m_2 \frac{f_2}{l_2} l_3) \sin \theta_3 \end{bmatrix} \dot{\theta}_3$$

Dinamik kuvvet dengesi koşulları:

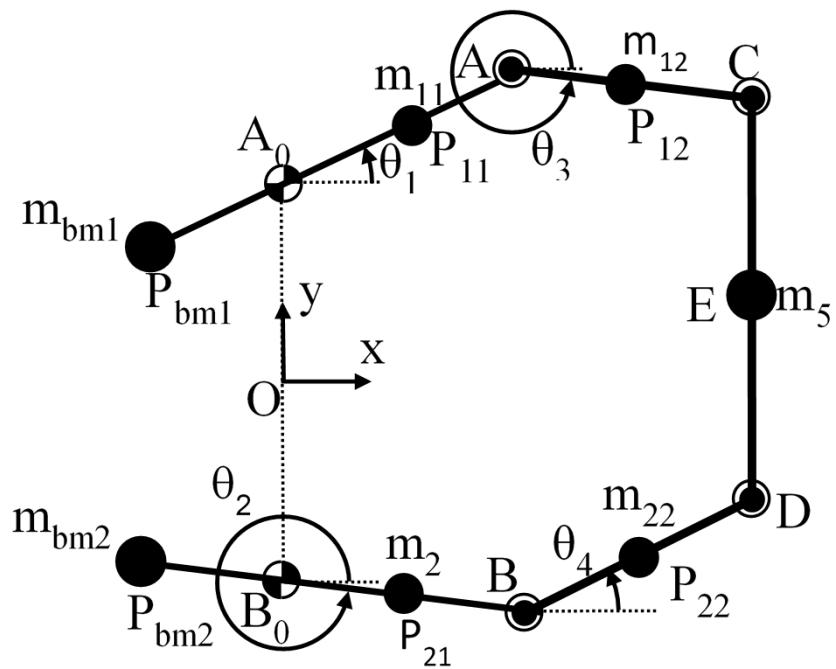
$$\begin{aligned} m_1 e_1 + m_2 (1 - \frac{e_2}{l_2}) l_1 &= 0 & m_1 f_1 - m_2 \frac{f_2}{l_2} l_1 &= 0 \\ m_3 (l_3 - e_3) + m_2 \frac{e_2}{l_2} l_3 &= 0 & m_3 f_3 - m_2 \frac{f_2}{l_2} l_3 &= 0 \end{aligned}$$

Paralelkenarlı 6-çubuk mekanizması

Paralel uzuşlarının momentum değişimleri kümülatif olacağından yan kollar (H_0H , HJ , K_0K , KL) iç kollara toplanmıştır. Ara kolların ise (AK ve BH) kütleleri yarıy yarıy olarak iç kollara toplanmıştır.

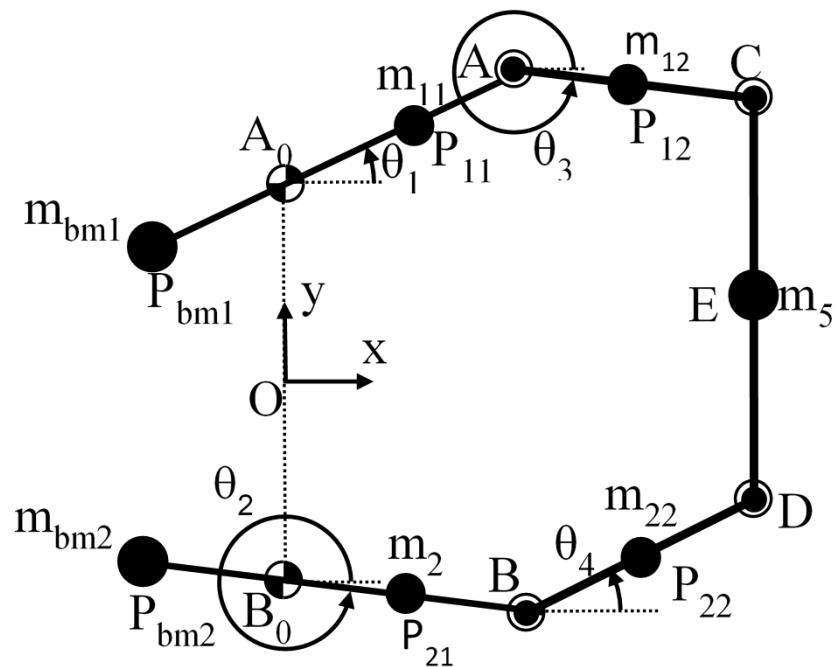
Paralelkenarlı 6-çubuk mekanizması

$$\begin{aligned}
 |A_0P_{bm1}| &= |B_0P_{bm2}| = p_{bm} \\
 |A_0B_0| &= |CD| = a \\
 |A_0P_{11}| &= |B_0P_{21}| = p_1 \\
 |AP_{12}| &= |BP_{22}| = p_2 \\
 m_{11} &= m_{21} = m_1 \\
 m_{12} &= m_{22} = m_2 \\
 m_{bm1} &= m_{bm2} = m_{bm} \\
 \theta_4 &= \theta_1, \theta_3 = \theta_2
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \bar{r}_{P_{11}} &= p_1 e^{i\theta_1} = \begin{bmatrix} p_1 c\theta_1 \\ p_1 s\theta_1 \end{bmatrix} \Rightarrow \dot{\bar{r}}_{P_{11}} = \begin{bmatrix} -p_1 s\theta_1 \dot{\theta}_1 \\ p_1 c\theta_1 \dot{\theta}_1 \end{bmatrix} ; \quad \bar{r}_{P_{12}} = r e^{i\theta_1} + p_2 e^{i\theta_2} = \begin{bmatrix} r c\theta_1 + p_2 c\theta_2 \\ r s\theta_1 + p_2 s\theta_2 \end{bmatrix} \Rightarrow \dot{\bar{r}}_{P_{12}} = \begin{bmatrix} -r s\theta_1 \dot{\theta}_1 - p_2 s\theta_2 \dot{\theta}_2 \\ r c\theta_1 \dot{\theta}_1 + p_2 c\theta_2 \dot{\theta}_2 \end{bmatrix} \\
 \bar{r}_{P_{21}} &= p_1 e^{i\theta_2} = \begin{bmatrix} p_1 c\theta_2 \\ p_1 s\theta_2 \end{bmatrix} = \dot{\bar{r}}_{P_{21}} = \begin{bmatrix} -p_1 s\theta_2 \dot{\theta}_2 \\ p_1 c\theta_2 \dot{\theta}_2 \end{bmatrix} ; \quad \bar{r}_{P_{22}} = r e^{i\theta_2} + p_2 e^{i\theta_1} = \begin{bmatrix} r c\theta_2 + p_2 c\theta_1 \\ r s\theta_2 + p_2 s\theta_1 \end{bmatrix} \Rightarrow \dot{\bar{r}}_{P_{22}} = \begin{bmatrix} -r s\theta_2 \dot{\theta}_2 - p_2 s\theta_1 \dot{\theta}_1 \\ r c\theta_2 \dot{\theta}_2 + p_2 c\theta_1 \dot{\theta}_1 \end{bmatrix} \\
 \bar{r}_5 &= r e^{i\theta_1} + r e^{i\theta_2} = \begin{bmatrix} r c\theta_1 + r c\theta_2 \\ r s\theta_1 + r s\theta_2 \end{bmatrix} \Rightarrow \dot{\bar{r}}_5 = \begin{bmatrix} -r s\theta_1 \dot{\theta}_1 - r s\theta_2 \dot{\theta}_2 \\ r c\theta_1 \dot{\theta}_1 + r c\theta_2 \dot{\theta}_2 \end{bmatrix} ; \quad \bar{L} = m_1 \dot{\bar{r}}_{P_{11}} + m_2 \dot{\bar{r}}_{P_{12}} + m_5 \dot{\bar{r}}_5 + m_1 \dot{\bar{r}}_{P_{21}} + m_2 \dot{\bar{r}}_{P_{22}}
 \end{aligned}$$

Paralelkenarlı 6-çubuk mekanizması

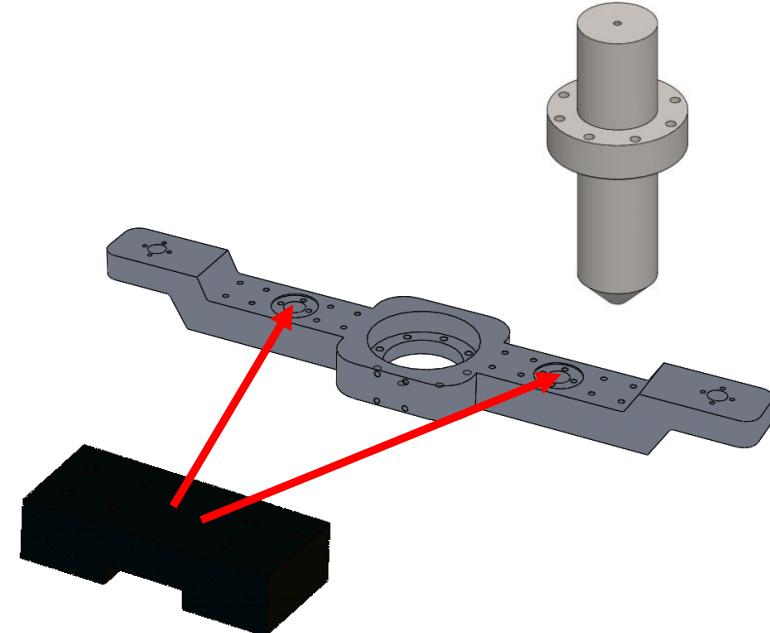
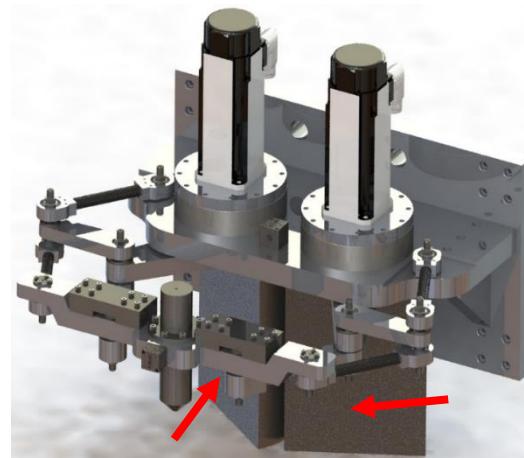
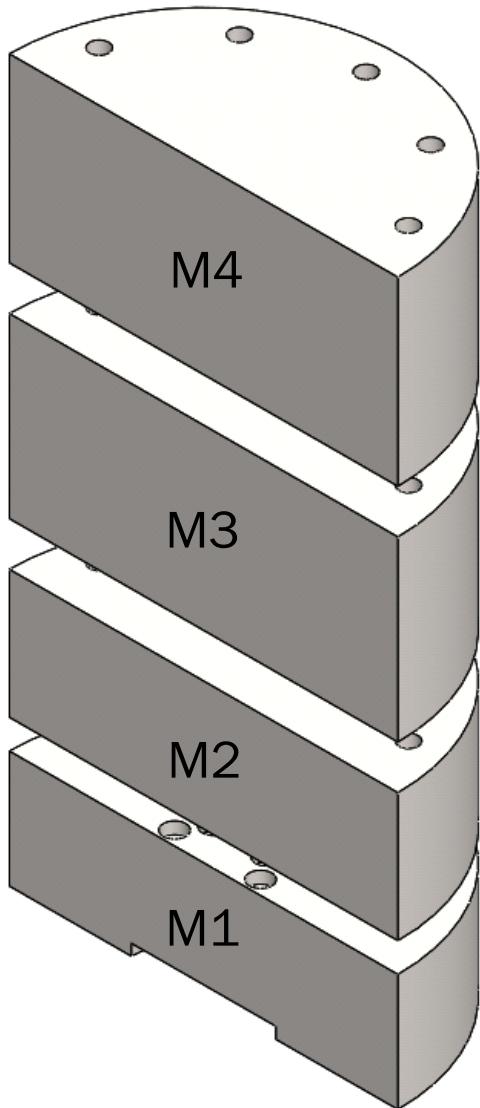

$$\begin{aligned}
 |A_0 P_{bm1}| &= |B_0 P_{bm2}| = p_{bm} \\
 |A_0 B_0| &= |CD| = a \\
 |A_0 P_{11}| &= |B_0 P_{21}| = p_1 \\
 |AP_{12}| &= |BP_{22}| = p_2 \\
 m_{11} &= m_{21} = m_1 \\
 m_{12} &= m_{22} = m_2 \\
 m_{bm1} &= m_{bm2} = m_{bm}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 \bar{L} &= m_1 \dot{r}_{P_{11}} + m_2 \dot{r}_{P_{21}} + m_5 \dot{r}_5 + m_1 \dot{r}_{P_{21}} + m_2 \dot{r}_{P_{22}} \\
 &= \left[(-m_1 p_1 - (m_2 + m_5)r - m_2 p_2) \sin \theta_1 \right] \dot{\theta}_1 + \left[(-m_2 p_2 - (m_5 + m_2)r - m_1 p_1) \sin \theta_2 \right] \dot{\theta}_2
 \end{aligned}$$

$$\bar{L} = \sum_{i=1}^2 m_{bm} \dot{r}_{b_{mi}} = \left[\begin{array}{c} m_{bm} p_{bm} \sin \theta_1 \\ -m_{bm} p_{bm} \cos \theta_1 \end{array} \right] \dot{\theta}_1 + \left[\begin{array}{c} m_{bm} p_{bm} \sin \theta_2 \\ -m_{bm} p_{bm} \cos \theta_2 \end{array} \right] \dot{\theta}_2 \Rightarrow m_1 p_1 + (m_2 + m_5)r + m_2 p_2 = -m_{bm} p_{bm}$$

Dengeleme Kütleleri Tasarımı

$M_1 + M_2$: Sadece platform dengeleme

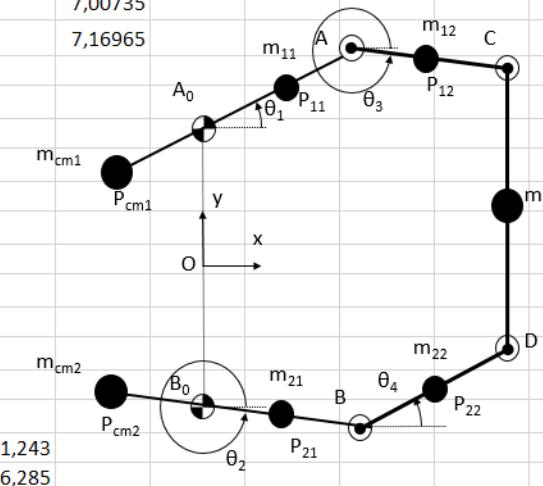
$M_1 + M_2 + M_3$: platform + uç işlemci dengeleme

$M_1 + M_2 + M_3 + M_4$: 5 kg dengeleme

Yük	Dengeleme kütleleri
1.45 kg	$M_1 + M_2 = 10.1 \text{ kg}$
3.41 kg	$M_1 + M_2 + M_3 = 17.1 \text{ kg}$
5 kg	$M_1 + M_2 + M_3 + M_4 = 24.28 \text{ kg}$

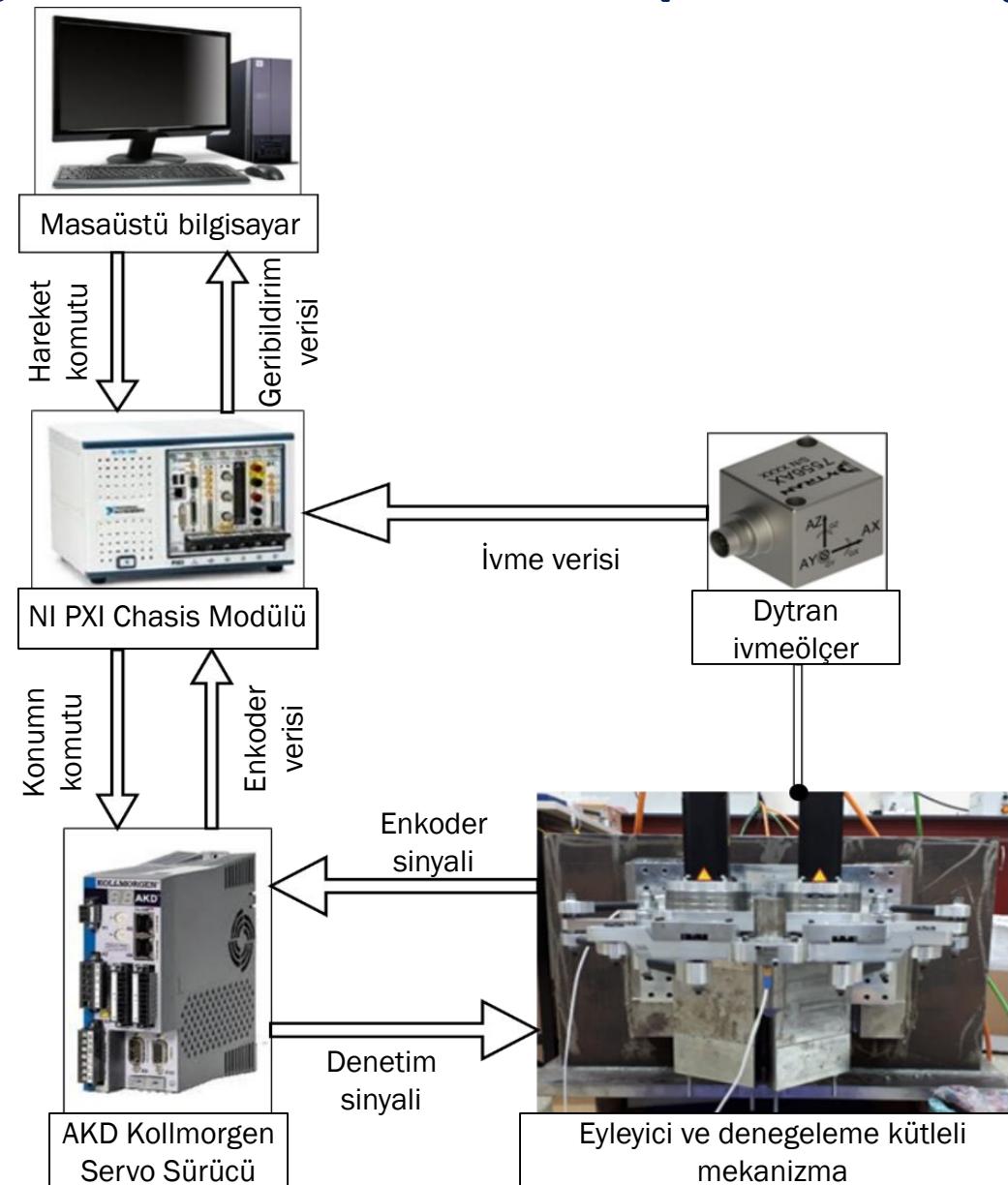
Dengeleme Hesabı

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q
1 m11=m21	1,04642 kg			p11=p21	0,05943 m	r		0,15 m		m11	1,181	Slik	60,4 g			
2 m12=m22	0,58909 kg			p12=p22	0,0187 m					m22	0,34	saplama	462,65 g			
3 m3	5 kg															
4																
5				m _{cm1} /m _{cm2}	p _{cm1} /p _{cm2}							DK				
6 m _{cm1} *p _{cm1}	-0,9116	24,2761	-0,03755													
7 m _{cm2} *p _{cm2}	-0,9116															
8																
9 7075 Al Volume	13190 cm ³															
10 7075Al mass	37 g															
11 7075Al density	0,00281 g/cm ³															
12																
13 Steel Volume	238692 cm ³			mass1	mass2	mass3	mass4	Toplam								
14 Steel Mass	1870 g			5027,46	5064,21	7018,82	7152,084471	24262,567	0,0135504							
15 Steel Density	0,00783 g/cm ³			1	5027,46											
16				2	5064,21											
17 5000Al Volume	2147116 cm ³			3	10091,7											
18 5000Al Mass	5684 g			4	7018,82											
19 5000Al Density	2,64727 kg/m ³				17110,5											
20					7152,08											
21					24262,6											
22 Uzuvlar	Uzunluk (mm)															
23 IA ₀ Al=IB ₀ Bl	I ₁ =I ₂ =150															
24 IAEI=IBEI	I ₃ =I ₄ =150															
25 IA ₀ P ₁₁ l=IB ₀ P ₂₁ l	r ₁ =r ₂ =33,6															
26 IA ₀ P ₁₂ l=IB ₀ P ₂₂ l	r ₃ =r ₄ =75															
27 IA ₀ P _{cm1} l=IB ₀ P _{cm2} l	r _{c1} =r _{c2} =79,7															
28																

	Kütle (kg)	Atalet (kg.mm ²)	
m ₁₁ =m ₂₁	1,168	18485,246	0,01849
m ₁₂ =m ₂₂	0,267	3340,247	0,00334
m ₅	5		0
m _{cm1} =m _{cm2}	10,658	83028,667	0,08303

Dengeleme Testleri (İvme-ölçer ile)

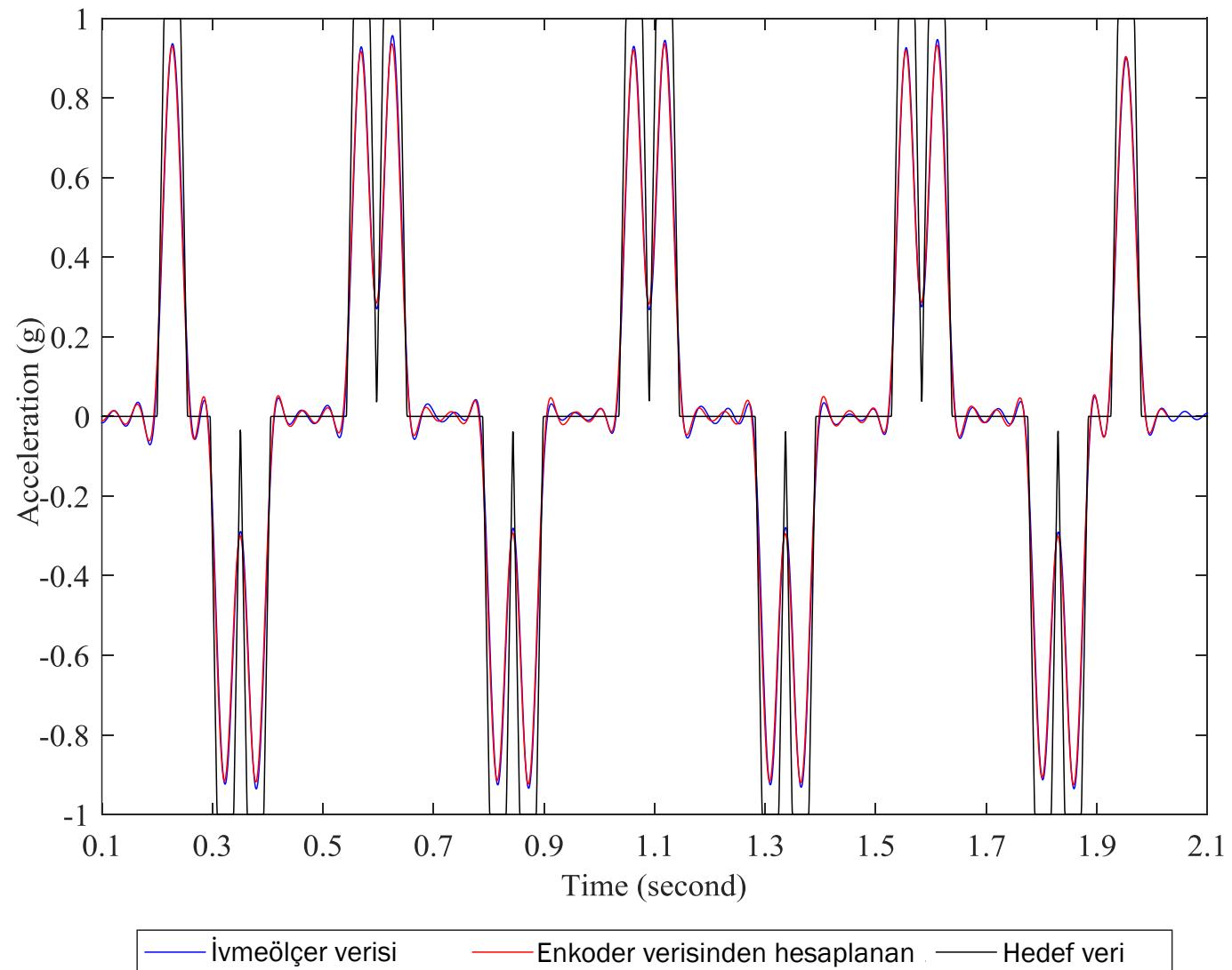

Dengeleme Testleri (İvme-ölçer ile)

Yük	Dengeleme Kütlesi	İvme ($g: 9.81 \text{ m/s}^2$)
Sadece platform (1.45 kg)	10.1 kg	1g, 2g, 3g, 4g
platform + üç işlemci (3.41 kg)	17.1 kg	0.5g, 1g, 2g, 3g, 3.5g
platform + üç işlemci + ekstra kütleler (5 kg)	24.28 kg	0.5g, 1g, 2g, 3g, 3.5g

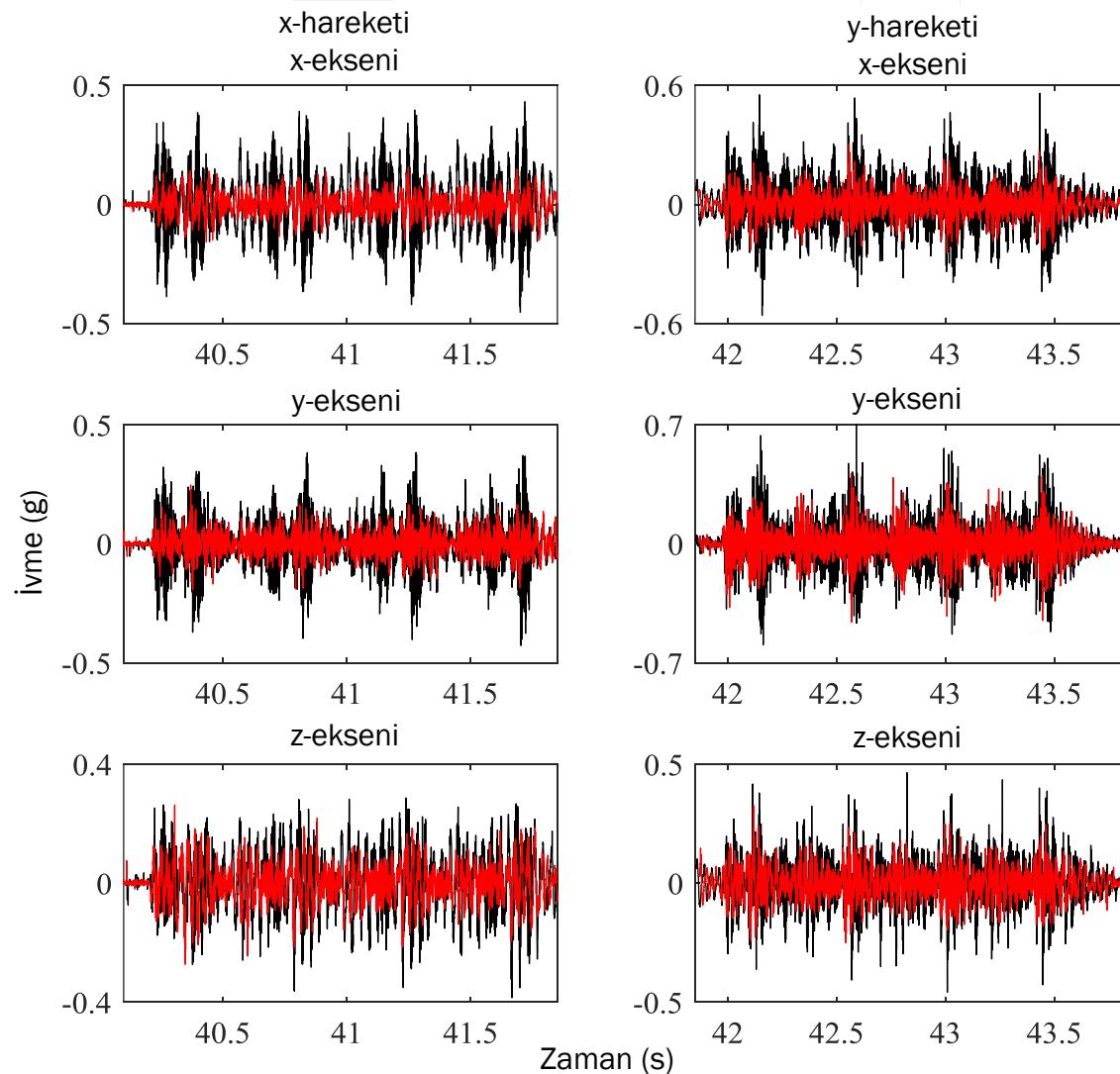
Platform hareketi: önce $\pm 40 \text{ mm}$ dikey hareket, sonra $\pm 40 \text{ mm}$ yatay hareket

Dengeleme Testleri (İvme-ölçer ile)

İvme komutu başarımı – Azami 1g ivme ile platform hareketi

Dengeleme Testleri (İvme-ölçer ile)

Dengelemeli-dengelemesiz karşılaştırma / 5 kg platform / Azami 3g ivme

Dengeleme Testleri (İvme-ölçer ile)

	İvme	x-ekseni	y-ekseni	z-ekseni
x-hareketi	1 g	52.31 %	43.77 %	35.57 %
y-hareketi	1 g	49.85 %	54.58 %	46.1 %
x-hareketi	2 g	44.45 %	39 %	33.61 %
y-hareketi	2 g	44.32 %	54.41 %	42.52 %
x-hareketi	3 g	40.77 %	34.37 %	37.57 %
y-hareketi	3 g	43.07 %	52.45 %	41.15 %
x-hareketi	4 g	50.94 %	34.66 %	29.40 %
y-hareketi	4 g	41.59 %	29.02 %	34.99 %

Dengeleme sonrası ivme genliklerindeki düşüşler - Sadece platform ile

Dengeleme Testleri (İvme-ölçer ile)

	İvme	x-ekseni	y-ekseni	z-ekseni
x-hareketi	0.5 g	73.06 %	58.54 %	37.42 %
y-hareketi	0.5 g	62.70 %	50.73 %	47.72 %
x-hareketi	1 g	70.93 %	51.83 %	43.2 %
y-hareketi	1 g	71.4 %	54.71 %	51.87 %
x-hareketi	2 g	70.48 %	53.29 %	41.29 %
y-hareketi	2 g	70.65 %	57.95 %	52.22 %
x-hareketi	3 g	72.37 %	49.14 %	45.06 %
y-hareketi	3 g	66.56 %	50.97 %	44.92 %
x-hareketi	3.5 g	68.72 %	40.22 %	28.61 %
y-hareketi	3.5 g	55.04 %	35.16 %	33.29 %

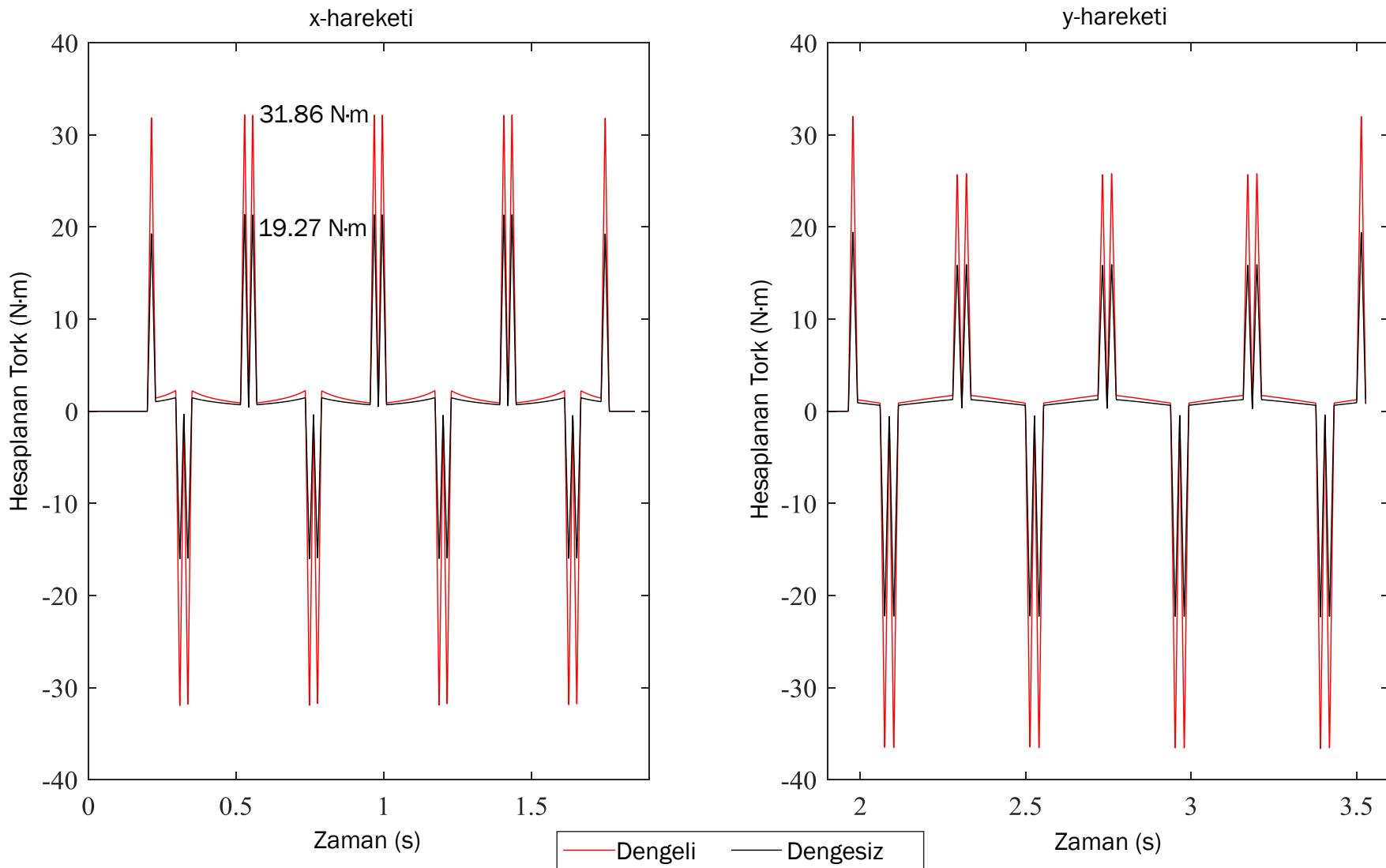
Dengeleme sonrası ivme genliklerindeki düşüşler – Platform + uç işlemci ile

Dengeleme Testleri (İvme-ölçer ile)

	İvme	x-ekseni	y-ekseni	z-ekseni
x-hareketi	0.5 g	66.38 %	59.2 %	40.24 %
y-hareketi	0.5 g	60.84 %	51.64 %	37.16 %
x-hareketi	1 g	64.73 %	56.33 %	28.01 %
y-hareketi	1 g	69.35 %	56.39 %	36.27 %
x-hareketi	2 g	53.11 %	54.95 %	30.19 %
y-hareketi	2 g	68.31 %	65.90 %	42.78 %
x-hareketi	3 g	62.76 %	51.42 %	35.24 %
y-hareketi	3 g	53.19 %	35.72 %	34.04 %

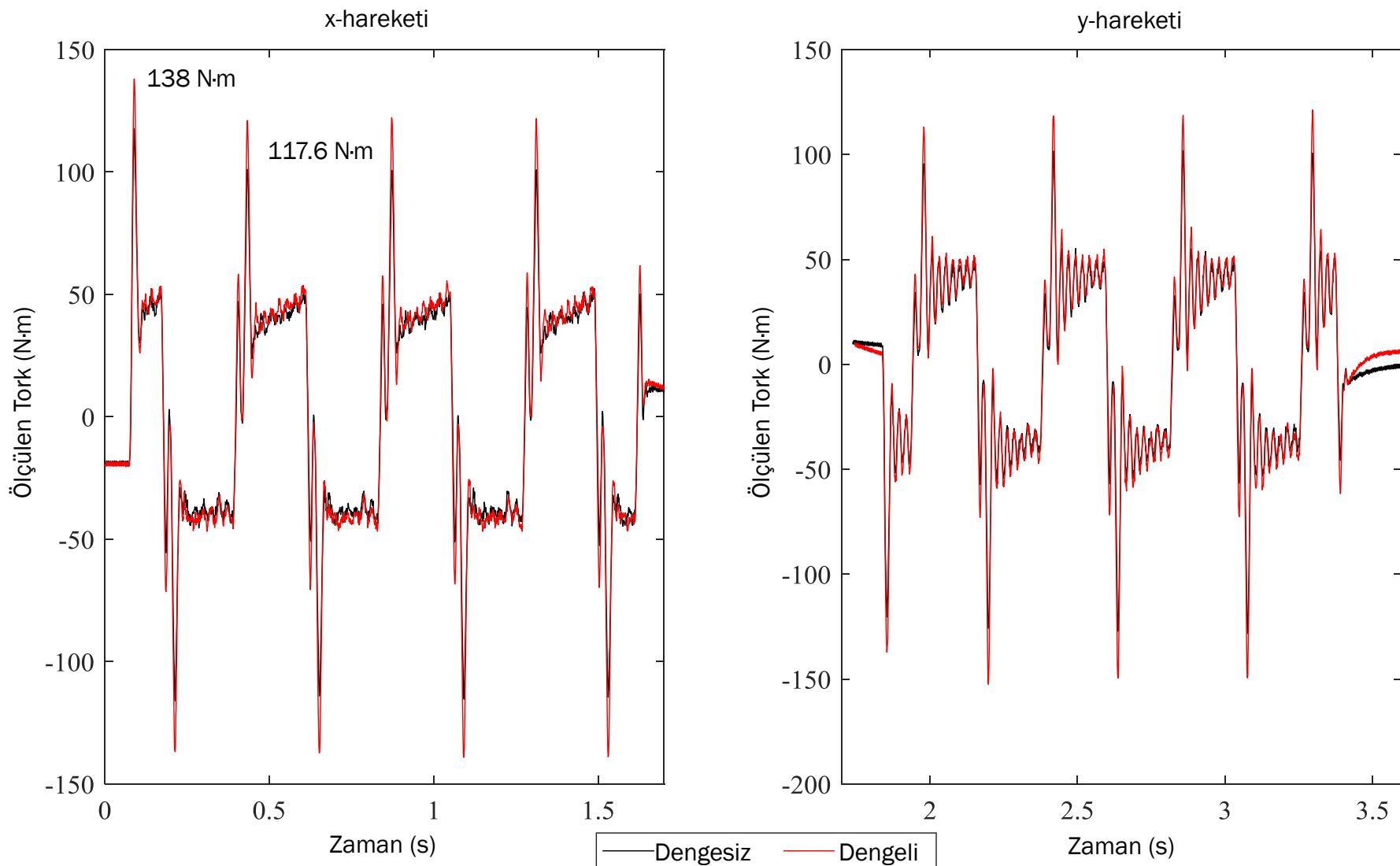
Dengeleme sonrası ivme genliklerindeki düşüşler - 5 kg ile

Dengeleme Testleri – Tork Değerleri

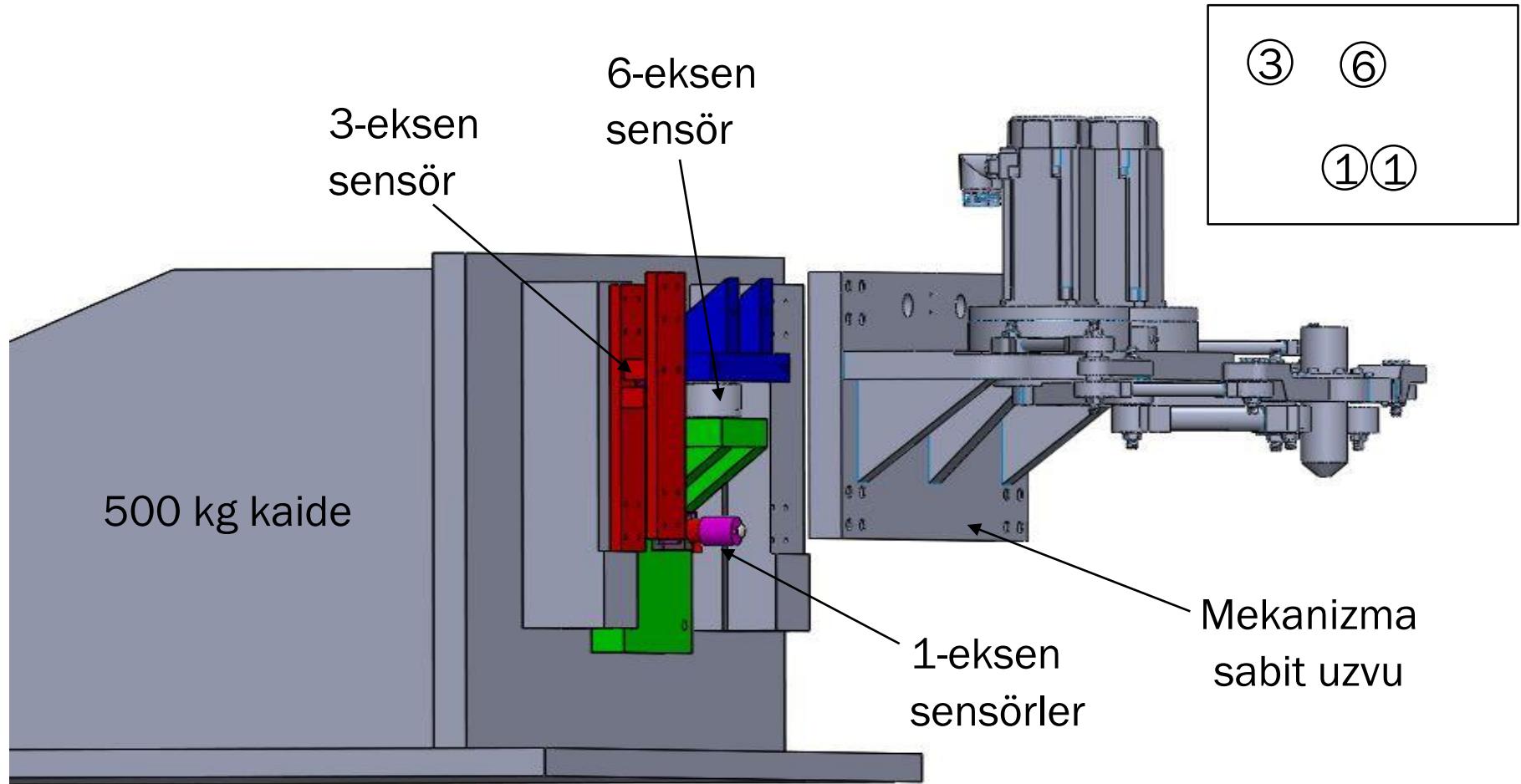
Dengelemeli-dengelemesiz karşılaştırma / 5 kg platform / Azami 3g ivme

Dengeleme Testleri – Tork Değerleri

Dengelemeli-dengelemesiz karşılaştırma / 5 kg platform / Azami 3g ivme

Dengeleme Testleri (Kuvvet-ölçer ile)

Mekanizma grubu ile kaide arasında 4 kuvvet-ölçer var

Dengeleme Testleri (Kuvvet-ölçer ile)

Kuvvet-ölçerler:

6-eksen kuvvet-ölçer: ME-K6D40; kapasite:

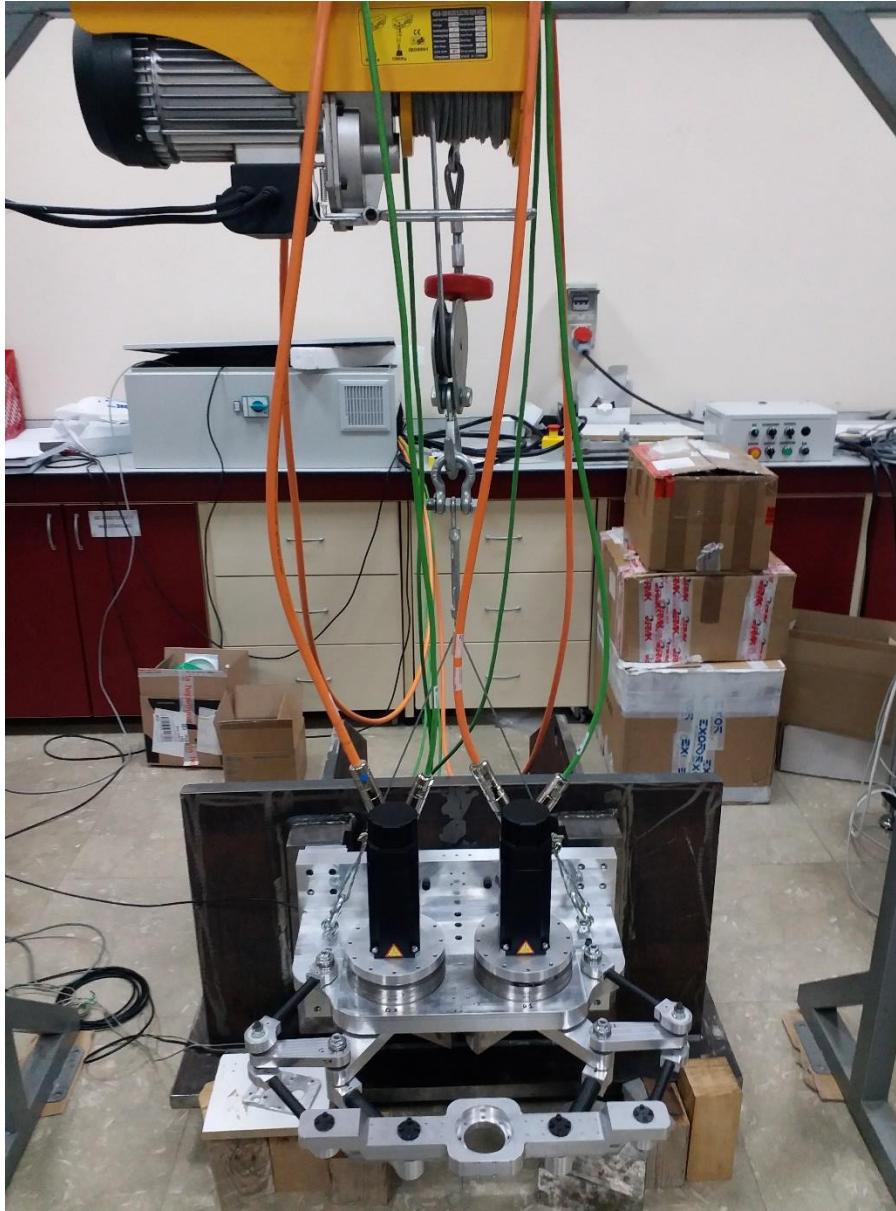
x- ve y- ekseninde ± 500 N, z-ekseninde ± 2000 N
3 eksende 20 N·m moment

3-eksen kuvvet-ölçer: Kistler 9016-b; kapasite: 3 ekseninde ± 2000 N

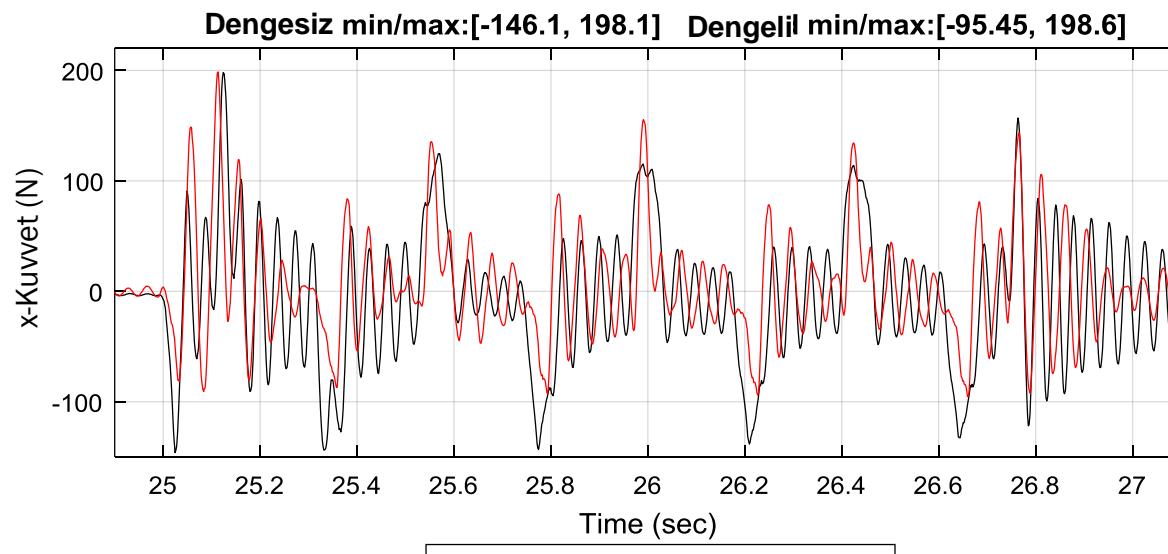
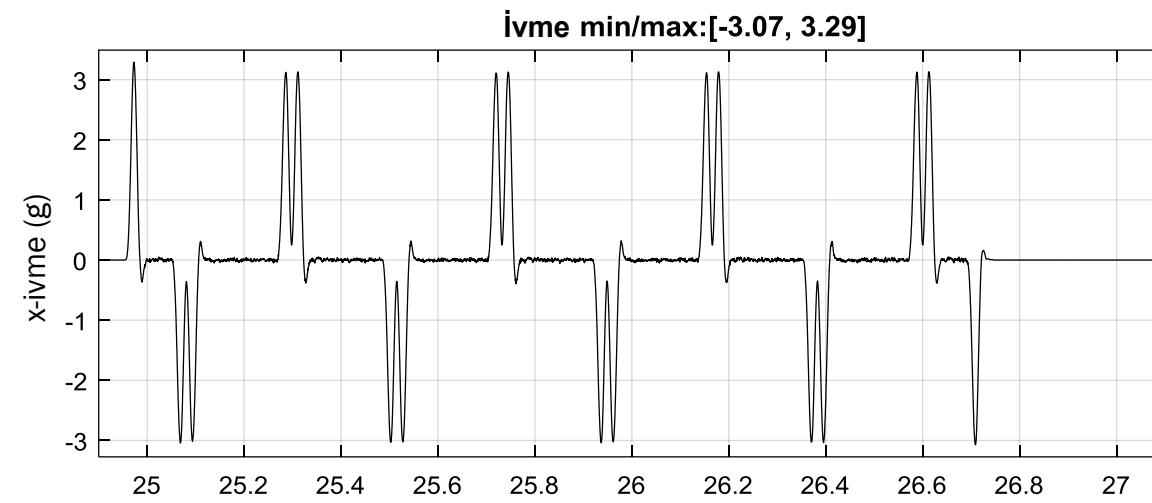
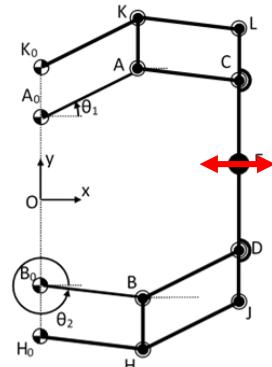
1-eksen kuvvet-ölçerler: Futek FSH03886; kapasite: ± 1112 N

Platform hareketi: 1) ± 40 mm dikey hareket,
2) ± 40 mm yatay hareket, 3) boyu 40 mm, eni 50 mm olan üçgen

Dengeleme Testleri (Kuvvet-ölçer ile)

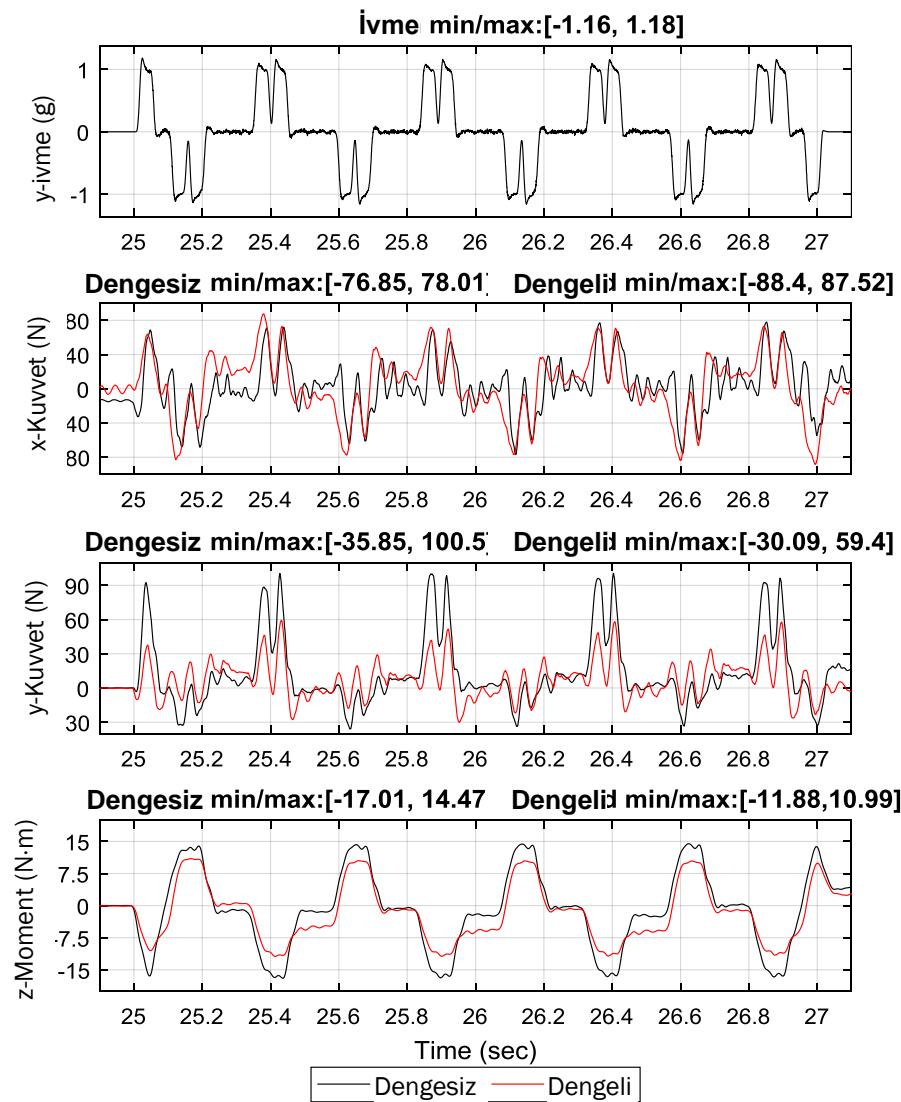
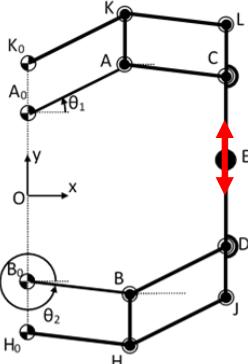

Dengeleme Testleri (Kuvvet-ölçer ile)

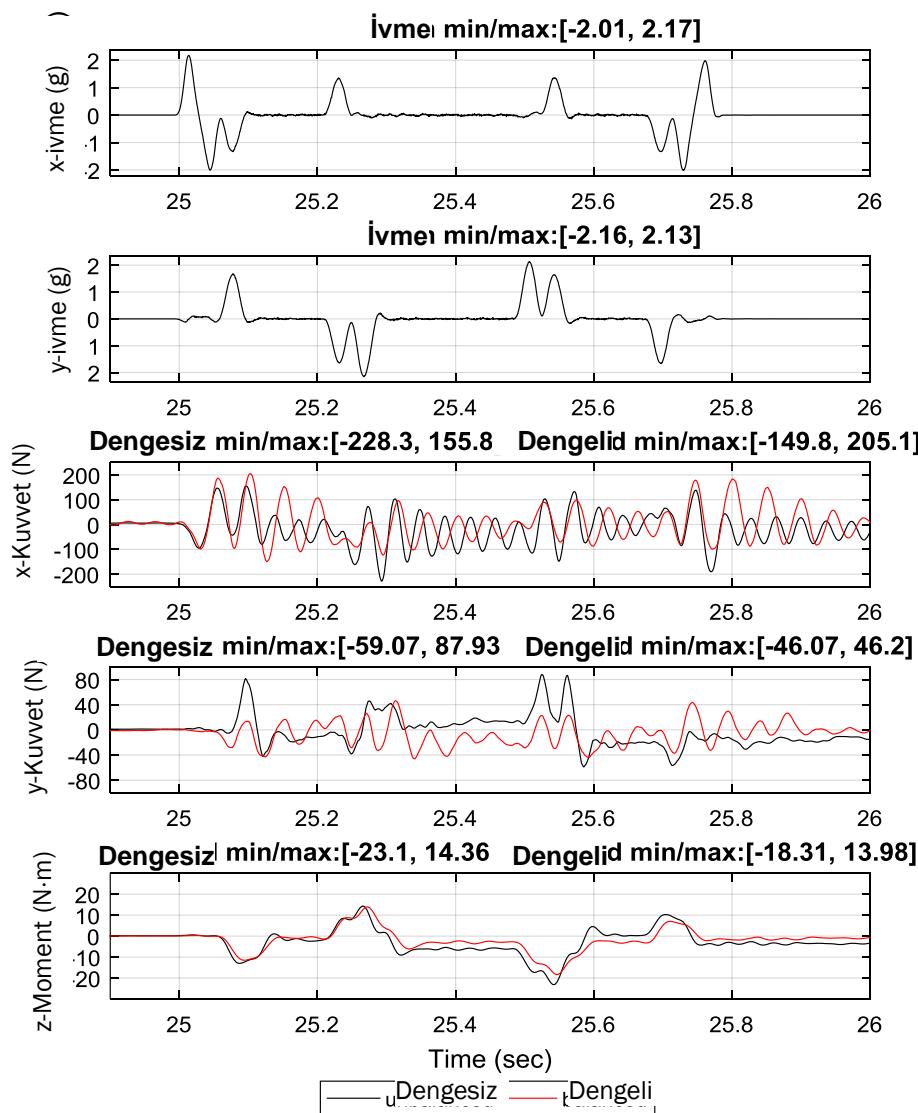
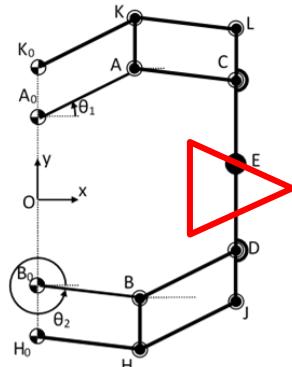
x-ekseni hareketi / 5 kg platform / Azami 3g ivme

Dengeleme Testleri (Kuvvet-ölçer ile)

y-ekseni hareketi / 5 kg platform / Azami 1g ivme

Dengeleme Testleri (Kuvvet-ölçer ile)

Üçgen hareketi / 5 kg platform / Azami 1g ivme